

worden: hier is sprake van een vorm van medezeggenschap, die niet verder gaat dan overleg en waarbij de schrijver van een medezeggenschap, die medegezag en medebeslissingsrecht zou inhouden, niet wil weten, omdat hij erkent, dat daarmede een levensvoorwaarde van de onderneming is gemoed. Toen prof. de Gaay Fortman deze woorden geschreven had, dateerde hij ze als volgt, door zijn geschrift: „De arbeider in de nieuwe Samenleving” bij de inhoudsopgave van deze notitie te voorzien: „Dit geschrift werd afgesloten op 1 Maart 1947”. Men neme daarvan nota. Vervolgens kregen wij onder oogen zijn artikel in het dagblad „Trouw” van 6 Maart 1948, een jaar later dus. Daar in lezen wij een beschouwing, die ongeveer de in het voorgaande vermelde dekt. In het betreffende artikel over „Medezeggenschap, een eisch van rechtvaardigheid” schrijft de prof.: „In de onderneming ligt economisch de zaak anders. Daar moet de leiding snel kunnen beslissen, zonder dat haar handen gebonden zijn door de noodzaak voorafgaande goedkeuring te vragen aan colleges van aandeelhouders of arbeiders. De economische medezeggenschap der arbeiders in de onderneming — liefst zich voltrekkend door middel van den reeds genoemden ondernemingsraad — kan daarom niet meer omvatten dan een recht om op de hoogte te worden gesteld van den gang van zaken in commercieel opzicht en een recht om desgewenscht op technisch en economisch terrein adviezen te geven”. Tot zoover was er niet veel nieuws aan het reeds gezegde toegevoegd. Daarop volgde er evenwel een merkwaardig zinnetje, dat wij zullen spatieëren, evenals dit door ons geschiedde in de citaten uit het geschrift van den professor uit 1947. Deze zin luidde: „Bij de huidige, juridische structuur der onderneming is meer niet mogelijk. Er is echter, zeker voor de Christenen uit de Reformatie, alle aanleiding te overwegen, of die structuur geen wijziging behoeft. Op dit punt kan echter binnen het kader van dit artikel slechts met een aanduiding worden volstaan”.

Daarmede eindigde het artikel. Blijkbaar stond de professor nu niet langer op het standpunt, dat hier een levensvoorwaarde van de onderneming in het geding was, hij wilde wijziging van de structuur der onderneming, die de vervulling van verder gaande medezeggenschaps-eischen zou kunnen brengen, door de Christenen uit de Reformatie overwogen zien. Toen wij dit zinnetje lezen, dachten wij: afwachten, of wij van den professor nog eens iets naders zullen hooren in deze zaak; gerust waren wij over de ontwikkeling in zijn denken, die viel waar te nemen, blijkens deze woorden met hun vage aanduiding der zaak, allermint. Dat was dus in 1948. Waar de professor zelf met zijn overweging is uitgekomen, vernemen wij nu uit het Jubileumnummer van Evangelie en Maatschappij, het orgaan van het C.N.V. Dit jubileumnummer kwam uit bij het Veertigjarig bestaan van het C.N.V. en de redactie schreef in haar voorwoord over het in dit nummer opgenomen artikel van prof. de Gaay Fortman deze waardeerende erkenning: „Ook het artikel van Prof. de Gaay Fortman werkt er toe mede, van dit nummer een speciaal jubileumnummer te maken”. Zooals men weet, is prof. de Gaay Fortman directeur van de Kaderschool van het C.N.V. Dit artikel werd weer een jaar later geschreven dan het artikel in Trouw, daar het Jubileumnummer uitkwam in Juni 1949. Nu vernemen wij van den professor: „Het is thans echter de tijd, ook voor de verhoudingen in de ondernemingen, nieuwe rechtsvormen te scheppen”. In 1948 schreef hij, dat er aanleiding was voor de Christenen der Reformatie te overwegen of de structuur der ondernemingen geen wijziging behoeft. In 1949 poneert hij zomaar, dat het al tijd is, om voor die structuurwijzigingen nieuwe rechtsvormen te gaan creëren. Hij vervolgt dan: „Het ontwerp van wet op de ondernemingsraden zet op dien weg een eerste stap (het gespatieerde in deze, voorafgaande en volgende geciteerde woorden is door ons aangebracht, G.), door den ondernemer op te dragen, den ondernemingsraad in te lichten over den technischen en economischen gang van zaken in de onderneming en zoo den ondernemingsraad een, aanvankelijk bescheiden, recht van meespreken op economisch terrein te geven. Op den duur zal dit begin van economische medezeggenschap moeten uitgroeien tot een medebeslissingsrecht omtrent alle punten, die voor het bestaan en het voortbestaan van de onderneming van overwegende betekenis zijn”.

Volgens deze woorden betekent dus medezeggenschap bij den professor niet langer uitsluitend medeoverleg, het is uitgegroeid tot, zegt de professor, wij zeggen het is wezenlijk veranderd in, medebeslissingsrecht, dus medegezag in de onderneming. De knecht heeft eindelijk kans gezien, zich op den stoel van zijn baas te werken, althans „in hope”, doch volgens den professor „de jure”, waarvoor dan evenwel nog vooraf eerst de nieuwe rechtsvormen geschapen zullen moeten worden. Dan volgt er nog een zin, twijfelachtig naar zijn reële waarde, dat dit alles zal moeten gaan „natuurlijk met erkenning van

de noodzakelijkheid, om de leiding der onderneming in haar besluitvorming en het voeren van haar dagelijks beleid niet te belemmeren”. Wanneer evenwel die leiding van de onderneming, de ondernemer, zelf medeleiders en mede-beslissers in alle zaken, die voor het bestaan en voortbestaan van de onderneming van overwegende betekenis zijn, naast zich heeft gekregen, dank zij de nieuwe rechtsvormen, die geschapen zijn, dan heeft deze restrictie niet zoo heel veel te betekenen. Het heeft voor ons besef evenveel waarde als wanneer men tot den gehangene, wiens keel door den strop wordt dichtgeknepen, zou zeggen: ga rustig voort met door Uw neus adem te halen. De professor zou dan ook weer kunnen schrijven, dat hij „zich niet ontveinst, dat het niet zoo gemakkelijk zal zijn, de zaak op dit punt vlot te laten loopen”, en dat „de ondernemer moet kunnen rekenen op het bewaren van bedrijfsgeheimen”, het hek is nu van den dam, de nieuwe rechtsvormen met hun sancties zijn dan geschapen. Wij zeggen: eindelijk is dan de revolutionaire aap uit den mouw, en wij noteeren dat zulke ideeën volgens de Redactie van het Orgaan van het C.N.V. haar publicatie tot een speciale jubileumpublicatie maken.

P. GROEN.

De barmhartige Samaritaan

Voor Ds B. te H.

*Altijd zijn zij naast mij en hun wonden
staan groot en bloedend voor mijn oog,
ik heb hen duizendmalen al gevonden,
het was te laat toen ik mij overboog.*

*Ik heb de dooden met mijn angst verbonden,
het leed der levenden is hemelhoog —
ik vlucht de pijn van hun vertrokken monden
en vloek de hand, waarmee ik hen bedroog.*

*Ik ga steeds schuiver langs de straten,
omdat zij kreunend liggen, overal.
Hun roepen kerft en zal geen plek mij laten
waar ik niet bloed als zij, totdat ik val —
dan lig ik naast hen en niets zal mij baten,
voordat Uw Liefde mij verbinden zal.*

ANNE VAN RANDWIJK.

LITERATUUR EN KUNST

Een ongelijk drietal

G. Mulder: „Wacht U voor de hond”. Uitg. Bosch & Keuning, Baarn.
Nelly van Dijk-Has: „Als lichtende Sterren”.
G. Norman: „De heilige Schakel”. Uitg. J. H. Kok, Kampen.

In de serie-boeken komt men dikwijls oude bekenden tegen onder de auteurs. Dat is meestal een goed teken. De uitgever heeft blijkbaar goede ervaringen met hem opgelopen; de critiek zal gunstig zijn uitgevallen of de abonnees hebben hun instemming betuigd. Dit laatste is het eenige, waardoor de lezers zelf misschien invloed kunnen uitoefenen op de keuze der auteurs voor de nieuwe jaarreeks.

Een heel goeden naam als volkschrijver heeft zich G. Mulder reeds lang verworven. Hij weet zijn lezers te boeken met zijn verhalen en romans van het boerenleven in Friesland. Men moet hem echter een beetje kennen, om hem heelemaal te waardeeren. In het Noorden zal dat gauwer gaan dan in het Zuiden en Westen van ons land. Mulder komt namelijk zoo nu en dan wel eens met de klompen aan de kamer binnen, hij houdt niet van deftig gedoe en veel zeggen, maar er weinig van meenen. Men moet hem nemen zoals hij is, maar maakt dan kennis met een rond-uit-kerel, een man met een warm hart en een innig geloofsleven.

Een schrijver leert men kennen uit zijn boeken. In elk der hoofdpersonen en soms zelfs in meerdere figuren uit een zelfde roman, zit een stuk van den auteur zelf. Geen wonder, dat bijna alle personen uit Mulder's boeken sterke persoonlijkheden zijn, niet bang voor een enigszins ongewoon optreden. Men heeft geen langen tijd nodig hen te leeren kennen met hun problemen. In korte zinnen schuift hij hen naar voren. Merkwaardig alleen, en breedsprakig aandoend, is zijn voorliefde voor den vraagzin. Spoedig heeft men evenwel door, dat deze rhetorische vragen den lezer onontkoombaar voor de problemen stellen, waarbij deze moet toegeven: ja, zoo is het toch eigenlijk. Dan gaat het verhaal verder, waarvan de schrijver den draad stevig in handen houdt. En dit is noodig ook, want anders zeggen ze nog meer dan ze nu al doen, ronduit hoe ze over verschillende kwesties denken. De moderne psychologie, die graag graaft in eigen binnenste en van elk zielkundig proces een ziektegeschiedenis maakt, kennen zij niet. Zij hebben alleen maar harde koppen, een ijzeren wil en een onverzettelijkheid, die liever de grootste ellende zich moedwillig op den hals haalt, dan ongelijk te bekenen.

In zijn laatsten roman geeft Mulder weer typen

van dit soort, zoowel mannen als vrouwen. Zijn gevoel voor humor weet hem te behoeden voor al te kritieke situaties. De jonge boerin en haar tegenstander zijn aan elkaar gewaagd, de bij-figuren verscherpen de tegenstellingen nog, maar toch buigen beiden zich, niet voor elkaar allereerst, maar voor Gods slaande hand. De oplossing is toch niet geforceerd, de gebeurtenissen zijn normaal; daarom accepteren zij ook ronduit, als zij Gods hand zien in hun leven. De oplossing van een goed christelijk boek.

•

Een oude bekende is ook Nelly van Dijk-Has. Zij weet blijkbaar een bepaald publiek te boeien, hoewel haar werk niet bijzonder sterk is. Haar gegeven is niet origineel, vroeger niet en nu ook weer niet, doch zij heeft een vlotte manier van vertellen. Haar personen zijn schematisch, goed of slecht, zoodat de lezer al dadelijk een zekere voorkeur krijgt. Aangezien het handelt over liefde, gunt men gaarne het meisje een goeden man en omgekeerd. En zoo komt het uit ook; daarover zij men gerust.

De stijl is wat opgeschroefd, niet heelemaal natuurlijk althans. De karakterteekening gaat niet diep, werkt nog al met schrille tegenstellingen, terwijl verschillende personen zich eigenlijk geen raad weten met hun rol in den roman. De N.S.B.-er zal bijvoorbeeld niet begrepen hebben, waarom hij nog verliefd heeft moeten worden op Loeki, bij wie hij immers geen schijn van kans kan hebben. Is het figuur dat hij slaat, alleen bedoeld als een kleine wraakneming, dan had hij evengoed niet ten tooneele behoeven te verschijnen. Met den hulpprediker aan het slot gaat het even slecht. Hij steekt slechts even zijn hoofd uit de duisternis van een achtergrond op, om als een arrogante dominee weer in den mist te verdwijnen.

Over blijven twee minnaars, van wie het van den aanvang duidelijk is, dat de „lapjeskoopman” het bij de predikantsdochter zal winnen van den sterk gepropteerde vliegenvier. Het is de gave van de schrijfter hem tot het laatste hoofdstuk te laten wachten op het succes, waarop ieder rekende, behalve hij zelf. Ondertusschen heeft Loeki echter den tijd, voor het huwelijk te rijpen, want ze is aanvankelijk wel wat heel jong voor een verbintenis, met zooveel intriges omgeven. Een meisje van zestien jaar moet men maar liever de school rustig laten afloopen, inplaats van haar een heel buitengoed als premie voor een ongewenscht huwelijk voor te houden.

Wanneer zij eindelijk haar man krijgt, is er een oorlog noodig geweest, om het buiten te verwoesten, den opgedrongen minnaar te verminken en cynisch te maken en den lapjeskoopman tot een welgestelden manufacturier te maken.

Er gebeurt veel in dit boek en deze gebeurtenissen worden gezellig, zou ik haast zeggen, beschreven. De elkaar opvolgende intriges veroorzaken een zekere spanning, die de lezeressen weet vast te houden. Het milieu is vrij goed geteekend, het domineesgezin leeft voortreffelijk, maar toch mist men de noodzaak van het christelijke element. De oplossing heeft ook niets te maken met het geloof; alles komt vanzelf op zijn pootjes terecht. Hierin onderscheidt het boek zich niet van vele andere z.g. christelijke romans, waarin christelijk ongeveer het eenige synoniem is van beschaafd. De titel suggereert een dieper zin dan het boek zelf geeft.

•

Onbekend, voor mij althans, is de derde schrijver. De stijl wijst heel sterk op die van een beginnende in het vak, het moeilijke ambacht van schrijvers. De uitgever heeft hem, dunkt me, geen dienst bewezen met de zoo keurige uitgave van zijn eestelling. Het lijkt nu, van buiten bezien, een mooi boek en dat is het niet. Een stamelend kind kan later wel een welsprekend geleerde worden — maar daarom gaat men niet bij voorbaat reeds de stuntelige jeugduitingen als wijsheid-in-den-dop aanprijzen.

Zoo gaat het ook met een penvoerder. Deze moet zijn vak leeren, heel wat pennevruchten in de kachel gooien of desnoods in portefeuille houden alvorens met een echt boek in het licht te verschijnen. Hij moet kritiek willen aanvaarden, om zelf-kritiek te leeren en daarmee moet de uitgever hem helpen.

Bij Norman is dat niet gebeurd. Hij heeft zelf, al ploeterend, getracht in zijn roman zijn stijl te beheerschen. Het is hem niet gelukt, al schrijft hij op het eind minder slecht, dan aan het begin. Ook zijn probleem is hij niet de baas geworden. Er zit een ernstig streven bij hem achter, dat waardeering verdient, maar het is hem niet gelukt een oplossing ervan te brengen, die bevredigt. Ieder vermoedt dadelijk reeds, dat die heilige schakel in den huwelijksband behoort en men heeft dan ook het recht de heiligheid daarvan te ervaren. Hier faalt de schrijver evenwel totaal in. Eigenlijk is zijn oplossing deze: in elk huwelijk komen moeilijkheden voor. Men moet daarom wel bedenken wat men doet, als men wil gaan trouwen. Heeft men echter eenmaal zijn keuze gedaan, dan moet men de gevolgen aanvaarden, ook al stellen die danig teleur. Niets rest slechts, dan te proberen ervan te maken, wat er van te maken is; beide partijen zullen moeten schipperen, wat geven en nemen, aangezien God het huwelijk onverbreekbaar wil zien.

Een christelijke oplossing is dit allermint en hoe-

wel di
alle d
voort
weet
van v
belijde
Het
van e
aan m

De
ze zijn
zelfs
de eer
dat o
zorgd
ook d
Gron.

Het
ruchtn
gaande
aanleik
ontstot
Baarn
Dr J.
kwam
na aar
ken of
gevaar
Daarop
deputa
Zuiden
brochu
Uitgav
welk
aan de
Deze
tenen
Zuiden
En
lange
werd
genera
geen a
is; sat
Deze
taten i
Het v
is een

Doot
hier er
gestree
die van
wel di
beperke
Oude,
verder,
talinge
Onde
raatje
de vra
matie”
gewer
pelijke

Gew
geduid
Daar
ren. A
klaar
omvat
was d
f 1000
schrijft
teerd
Oudhei
deze sc
studie
heid to
dat we
Dan
die „wi
modern
lunder,
En s
gaan,
welk w
sponne
tijd toc
toe de
zoo lan
Dan be
ken va
waar v